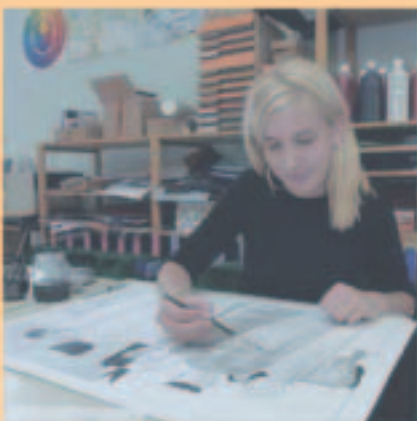

VOORUIT!

Innoveren in het voortgezet onderwijs

O N D E R
N O S S I M
L T U U R
N E T M
S C H A P

VERNIEUWD!

Publicatie van het Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Samenstellers Ype Akkerman/Heleen Scholte
Productie Leo Wijnhoven
Vormgeving Wim Zaat, Moerkapelle
Druk Speed Print, Zoetermeer

Uitgave januari 2005

Nabestellen Postbus 51-infolijn,
Tel. 0800 8051 (gratis) of
www.postbus51.nl

ISBN 90 5910 123 5
Prijs € 6,50

Zie ook www.minocw.nl/onderwijs/innovatievo/

OCW35.002/5.000/08BK2005B013

Inhoud

	Voorwoord van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	3
1	Innoveren in het voortgezet onderwijs	5
2	Leren staat centraal	6
3	De school innoveert	7
4	Innovatiebeleid	8
5	Innovatiebeleid in 2005	9
6	Stimuleren met geld: resultaten van de beleidsregel Vooruit!	12

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Den Haag, januari 2005

Tweede, geactualiseerde druk

Als men aan iets goeds werkt, zal er altijd iets goeds uit voortkomen

Ook al is het resultaat soms anders dan was verwacht

Koningin Juliana

Voorwoord

Onze kennissamenleving vraagt om nieuwsgierige, slimme, vaardige en zelfbewuste mensen die hun talent voluit weten in te zetten. Voortgezet onderwijs heeft een cruciale rol bij het aanboren, uitdagen en ontwikkelen van dat talent. In de gesprekken die ik in het kader van Koers VO heb gevoerd heb ik gemerkt dat de werkers in het voortgezet onderwijs zich daarvoor met hart en ziel inzetten. In gesprekken met leerlingen is het me ook opgevallen dat het resultaat van die inspanningen achter blijft bij de verwachtingen; veel jongeren vinden de school op zich nog wel de moeite waard, maar ervaren het *onderwijs* als weinig uitdagend en niet erg betekenisvol. En verder; de Inspectie van het Onderwijs constateert al enkele jaren dat scholen laag scoren op “actief en zelfstandig leren”.

Het inzicht groeit dat niet gebrek aan inspanning van scholen hier het probleem is, maar het gegeven dat die inspanning binnen een bepaald paradigma wordt gepleegd. Een paradigma dat sterk gericht is op overdracht van algemene kennis en dat uitgaat van onderwijzen in plaats van leren. Internet bijvoorbeeld voorziet in een enorme hoeveelheid kennis en leermogelijkheden waarvoor je niet per se meer naar school hoeft. Ervaringen met stages en leerwerktrajecten in het vmbo laten zien dat de beroepspraktijk voor veel jongeren een krachtige leeromgeving kan zijn. De school is voor veel jongeren niet meer de enige plek waar ze betekenisvolle leerervaringen opdoen.

Dit inzicht biedt kansen. Kansen voor de ontwikkeling van nieuwe leerarrangementen en leervarianten die weliswaar het bestaande systeem doorbreken, maar die het leervermogen van jongeren wel veel meer aanspreken. Veel scholen ontplooiën goede initiatieven die daarop gericht zijn. Die initiatieven bieden even zovele aanknopingspunten voor innovatiebeleid. In deze brochure beschrijf ik mijn inzet voor dit innovatiebeleid.

Innoveren is niet gemakkelijk. Innovatie laat bovendien ons huidige systeem niet ongemoeid. Innovatie is daarom een uitdaging én een waagstuk voor iedereen die in het voortgezet onderwijs werkt. Dat is het ook voor mij en ook voor mijn departement. Toch moeten we die uitdaging aan. Want we hebben ze hard nodig, die jongeren.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Vooruit!

1 Innoveren in het voortgezet onderwijs

Thuis leren

Sabine was op school niet te hanteren. Ze was hoogbegaafd en autistisch, een explosieve combinatie van eigenschappen die haar docenten en medeleerlingen af en toe tot wanhoop dreef. Ten einde raad besloot de school het anders aan te pakken. Voortaan zou Sabine thuis leren, waarbij gebruik gemaakt werd van speciale software die door een Finse universiteit ontwikkeld was. Eens in de week komt Sabine op school om met haar mentor de voortgang langs te lopen en nieuwe opdrachten af te spreken. De situatie is een opluchting voor de school, voor Sabine zelf en voor haar ouders. De leerprestaties gaan goed vooruit en iedereen is weer in z'n normale doen. Inmiddels heeft de school deze oplossing voor meer leerlingen getroffen.

Maar kan dat zomaar, is nu de vraag. Nee, dat kan niet zomaar. Want de Inspectie zit wel een beetje in haar maag met deze oplossing: van de leerplicht hoor je immers op school te zitten. Er is weliswaar een modus overeengekomen, maar die is voor geen van de partijen echt bevredigend.

En is het eigenlijk niet heel slecht voor de sociale vorming van Sabine als ze niet meer naar school gaat? De school beseft zelf ook dat dit een kwetsbaar punt is. Daarom zoekt de school naar andere plekken dan de school om Sabine onder de mensen te krijgen, bijvoorbeeld als vrijwilliger in een zorginstelling. Helemaal sluitend is de aanpak dus nog niet. Maar dat was in de oude situatie al helemaal niet het geval.

Wat is innovatie?

Het verhaal van Sabine¹ is een mooi voorbeeld van innovatie in het voortgezet onderwijs. Innovatie heeft drie kenmerken die in dit voorbeeld goed worden geïllustreerd.

1. Innovatie gaat over leren. Er wordt een manier gevonden om de leercondities van de jongere zo te organiseren dat zijn talent optimaal uit de verf komt;
2. Innovatie is nieuw, en nog niet gemeengoed in het voortgezet onderwijs;
3. Innovatie is controversieel, en roept daarom naast bijval vaak weerstand op. Soms staan wetten in de weg, veel vaker zijn het praktische bezwaren.

Vele voorbeelden

Sabine doet het vwo op een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Ze is dan ook niet representatief voor alle jongeren in het voortgezet onderwijs. Maar ook in het voortgezet onderwijs kennen we een groeiend aantal voorbeelden waarbij het leren en onderwijzen op een compleet andere leest geschoeid is. Aanpakken die voor jongeren een grote aantrekkingskracht hebben; ze worden uitgedaagd hun talent te ontwikkelen, gestimuleerd tot zelfstandig werken en leren, en beseffen meer en meer hun eigen verantwoordelijkheid daarbij. Vaak gaat het om een combinatie van leren op school en leren daarbuiten, zoals in een bedrijf, vrijwilligersorganisatie of via Internet. Er zijn ook initiatieven waarbij juist een hele strakke en gestructureerde aanpak wordt ontwikkeld omdat dat voor een andere categorie jongeren weer het maatwerk blijkt te zijn. Aldus vindt naast het gebruikelijke klassikale systeem een verbreding en verrijking plaats van het repertoire aan leermogelijkheden in het voortgezet onderwijs. Het is van belang dat die beweging doorzet want daardoor kan voortgezet onderwijs een optimale bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een sterke kennissamenleving. En kan het voortgezet onderwijs ook zelf uitgroeien tot een innovatieve bedrijfstak.

2 Leren staat centraal

Dat kan beter en sneller. Zo dacht Eric Groenendijk toen hij de bestaande biologiemethoden vergeleek met zijn Bookmap, ofwel het 'brain oriented organized knowledge map'². Dit systeem presenteert leerstof op een zodanige wijze dat de kwaliteit en efficiëntie van het leren sterk verhoogd worden. Zo wordt de leerstof van bijvoorbeeld biologie op een manier geordend die de essentiële samenhangen in de stof weergeeft en een brede range van leerlingen in staat stelt zich de stof eigen te maken op een manier die eerder was voorbehouden aan experts of hoogbegaafden. Eerste empirische ervaringen wijzen uit dat leerlingen met deze methode beter presteren en minder studietijd nodig hebben dan leerlingen in een controlegroep. De ontwikkeling wordt verder voortgezet, zodat dit systeem zich ook op de vrije markt kan bewijzen.

Bookmark is een interessant voorbeeld van een innovatie die zich vooral binnen de school afspeelt. Interessant omdat het bookmark-idee uitgaat van andere dan de gebruikelijke leerprincipes, waardoor blijkt dat iets wat aanvankelijk voor hoogbegaafden en experts was weggelegd ook blijkt te werken voor veel gewone leerlingen. Interessant ook omdat deze methode gestoeld is op een theorie - voor wat die waard is - over de werking van de hersenen bij leerprocessen. Alle reden dus om zo'n opzet in de praktijk te beproeven en empirisch te toetsen. Dat gebeurt op dit moment.

Betekenis van onderwijs

Uit de gesprekken in het kader van Koers VO is naar voren gekomen dat veel leerlingen de school nog wel de moeite waard vinden als een plek om elkaar te ontmoeten, maar het onderwijs zelf als weinig uitdagend en niet erg betekenisvol beleven. Weinig betekenisvol in vergelijking met andere aspecten van hun leven: sport, cultuur, bijbaantjes, Internet, en dergelijke. Het lijkt er op dat niet alleen manifeste schooluitval een pro-

bleem is in het voortgezet onderwijs, maar ook het feit dat leerlingen in de hogere leerjaren in mentale zin al afgehaakt hebben. De Inspectie van het Onderwijs constateert al enkele jaren dat scholen in het algemeen laag scoren op “actief en zelfstandig leren”³.

Nu zou je kunnen zeggen, dat dit nu eenmaal eigen aan de school is. School hoeft niet per se leuk te zijn, en het nut van veel dingen zul je later wel inzien. Bovendien hebben we met pubers te maken en voor hen is het immers nooit goed. Dit zou zo zijn, ware het niet dat steeds meer voorbeelden laten zien dat het met een wezenlijk andere aanpak wél lukt om jongeren een betekenisvolle leerloopbaan te bieden. Voorbeelden vinden we in het Vmbo, zoals het programma Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV), de Axisprogramma's en Leerwerktrajecten. Maar ook in andere segmenten van het voortgezet onderwijs doet men ervaring op met ingrijpend andere vormen, zoals in Slash 21. Zulke voorbeelden sterken de gedachte dat school niet per se saai en betekenisloos hoeft te zijn. Ze smaken naar meer.

Slimme leerarrangementen

We kunnen nog verder gaan als we een advies van de Onderwijsraad volgen. De school is niet meer de exclusieve leeromgeving, zo stelt de Onderwijsraad⁴. De Onderwijsraad verlaat daarbij de optiek van het onderwijzen en kiest nadrukkelijk voor de optiek van het leren; van daaruit stelt de Onderwijsraad vast dat jongeren veel relevante leerervaringen opdoen via Internet, via vrienden, op de sportclub, door bijbaantjes en vakantiewerk. Het is de kunst die leerervaringen met elkaar in verband te brengen door middel van slimme leerarrangementen die binnenschools en buitenschools leren met elkaar combineren, aldus de Onderwijsraad. Hier liggen interessante kansen en mogelijkheden voor innovatie.

3 De school innoveert

Begin 2004 haalden ze de landelijke pers, de ‘aanstormende docenten’ van het Reviuscollege in Doorn. Een initiatief waarbij tweede fase leerlingen uit de hogere leerjaren worden ingezet als ‘leerling-docent’ en op deze manier meedraaien in de beroepspraktijk van het onderwijs. De school doet dit in nauwe samenwerking met een lerarenopleiding. Voor leerlingen is dit een mooie manier om te snuffelen aan de beroepspraktijk van het onderwijs, en zo te ondervinden of het leraarsberoep iets voor hen is. Het is bovendien een goede impuls voor het zelfvertrouwen van deze jongeren.

Er zijn overigens meer scholen die werken met een vergelijkbaar model, bijvoorbeeld leerlingen die een vorm van mentorschap uitvoeren. Soms krijgen zulke leerlingen daarvoor een apart certificaat naast het reguliere diploma. Zulke initiatieven inspireren ook tot andere vragen. Bijvoorbeeld: als leerlingen zo kunnen worden ingezet in de beroepspraktijk van het onderwijs, waarom dan niet ook in de beroepspraktijk van de zorg, de techniek, de dienstverlening of vormen van vrijwilligerswerk?

³ Onderwijsverslagen over de jaren 2002 en 2003

⁴ Onderwijsraad. Leren in een Kennissamenleving.

Er is nog een belangrijk kenmerk van dit initiatief. De school doet dit zelf. Dat is zeker voor het voortgezet onderwijs van betekenis. Het voortgezet onderwijs heeft in de vorige eeuw immers vooral te maken gehad met een innovatiebeleid dat sterk van bovenaf gestuurd werd. Dat zal de komende jaren veranderen. De school zal steeds meer ervaren dat innovatie niet iets is wat van bovenaf moet, maar een antwoord is op vragen, aanspraken en verwachtingen vanuit de directe omgeving. Door een minder regulerende rijksoverheid zal de school merken dat ze steeds meer door de directe maatschappelijke omgeving wordt aangesproken op de kwaliteit die ze levert: door leerlingen zelf, hun ouders, maar ook door buurtbewoners, basisscholen, gemeenten, bedrijven, roc's, universiteiten, hogescholen, jeugdzorg en dergelijke. Prikkel voor innovatie zullen veel meer van rondom dan van boven komen.

Niet op eigen houtje

De school innoveert dus zelf. Maar is dat niet in tegenstelling tot het voorgaande waarbij het leren centraal staat en de school maar één van de actoren is die bijdraagt aan het leerproces van jongeren? Zou niet de hele omgeving van de leerling moeten innoveren?

Daar zit wat in. Het antwoord is: scholen innoveren zelf, maar niet alleen. Innovatie van leren en onderwijzen is in de praktijk haast niet mogelijk zonder dat de school samenwerkt met anderen in de lokale en regionale omgeving.

Leren van elkaar

Samenwerking zal niet alleen betrekking moeten hebben op de ontwikkeling van innovaties, maar ook op het delen van kennis en het verspreiden van aanstekelijke voorbeelden. Scholen kunnen elkaar daar rechtstreeks over informeren, maar er zijn ook tal van intermediairs die daarin een rol kunnen vervullen. Dat vraagt in de eerste plaats actief zoekgedrag van scholen naar aanstekelijke voorbeelden waarmee de school zijn voordeel kan doen. Daarnaast is het handig dat systematisch informatie beschikbaar is over innovatieve praktijken zodat scholen snel weten wat er op dat terrein te koop is.

4

Innovatiebeleid

Innoveren is ploeteren

Lange tijd heeft men gedacht dat de zon om de aarde draaide. De enkelingen die van mening waren dat het wel eens andersom zou kunnen zijn hadden het moeilijk. Mensen als Copernicus en Galilei kregen voor hun opvattingen weinig schouderklopjes, zacht gezegd. Om met de Poolse filosoof Jerzy Lec te spreken: ze waren hun tijd vooruit, maar moesten die in oncomfortabele onderkomens afwachten.

Met innovatie in het voortgezet onderwijs is het niet wezenlijk anders. Veel van wat nu gemeengoed is in het voortgezet onderwijs zoals het schoolbord, de moderne wiskunde, Internet en Leerwerktrajecten heeft een pioniersfase gekend die door weerstand en controversie werd gekenmerkt. Innoveren is niet alleen een kwestie van creativiteit en initiatief, maar ook van durf, tact en uithoudingsvermogen van initiatiefnemers en pioniers. Om in Koerstermen te spreken, innoveren is vaak roeien tegen de stroom in; tegen je eigen twijfels, tegen scepsis van collega's, tegen onbegrip van je leiding en tegen belemmeringen in regelgeving. Of die nu geschreven is of ongeschreven.

Daarom innovatiebeleid

Willen we dat innovatie uit de verf komt dan is het van belang *beleid* te voeren. Een beleid dat innovatief initiatief ondersteunt in zowel morele als materiële zin. Een beleid waardoor beproefde ervaringen met nieuwe leerarrangementen breed en op een aantekelijke manier worden verspreid zodat anderen kunnen profiteren van het werk van innovatieve pioniers. Een beleid ook dat innovatieve ontwikkelingen nadrukkelijk van een sterke wetenschappelijke toets en onderbouwing voorziet.

Focus op drie uitgangspunten

OCW wil zulk beleid voor de komende jaren ontwikkelen. Het beleidsprogramma staat daarbij hooguit op grote lijnen vast. Veel meer zal dit beleid al doende, en op basis van de ervaringen, ontwikkelingen in de praktijk en voortschrijdend inzicht vaste vorm krijgen. De inzet van dit beleid is gericht op de volgende drie uitgangspunten:

1. het gaat om leren in plaats van onderwijs;
2. scholen innoveren zelf;
3. ontwikkeling van een krachtige beweging van initiëren, verbreiden, verankeren en consolideren van innovaties.

In deze innovatiebeweging zullen scholen samenwerken met allerlei lokale en regionale partners. Daarnaast moeten scholen kunnen rekenen op steun van landelijke partijen; van de Landelijke Pedagogische Centra, het Cinop, de SLO, lerarenopleidingen, wetenschappers, het Platform Beroepsonderwijs, het Platform Beta&Techniek, Kennisnet, Ict op School, Schoolmanagers VO, de besturenorganisaties, MKB en VNO-NCW, en vele anderen. Elk van deze partijen zal een rol hebben in de innovatiebeweging, en elke partij zal die ook vooral *zelf* moeten zien te definiëren. Wat kan ik voor de school doen, is daarbij de vraag die deze organisaties permanent voor ogen moeten hebben.

OCW schrijft het bord niet vol

Omdat het primaat voor de innovatie bij de scholen ligt zal in het innovatiebeleid een belangrijke rol weggelegd zijn voor de organisaties die gezamenlijk de 'brancheorganisatie' voor het VO vormen, dus Schoolmanagers VO en de besturenorganisaties. Als collectief kunnen zij zich manifesteren als een krachtige actor die het voortgezet onderwijs uit doet groeien tot een innovatieve bedrijfstak.

OCW zal zich vooral toeleggen op een lichte vorm van regie en een beperkt aantal interventies welke voor het proces van belang zijn. In de volgende paragraaf is beschreven hoe dat in het kader van Koers VO nader is uitgewerkt. Tenslotte wordt in paragraaf 6 kort beschreven wat de resultaten zijn van de beleidsregel Vooruit! die gedurende 2004 van kracht geweest is.

5 Innovatiebeleid vanaf 2005

Innovatiebeleid in het voortgezet onderwijs zal al doende tot stand komen. Er is een aantal globale lijnen geschetst maar die zullen eerst geleidelijk aan scherper worden. Innovatiebeleid is ook geen beleid voor OCW alleen, maar wordt ontwikkeld samen met allerlei ander betrokkenen. Sterker nog, vanaf 2005 zal de innovatiestrategie in over-

wegende mate in handen zijn van de sector zelf, in casu de Schoolmanagers_VO⁵. Overigens wordt de innovatiebeweging die in de vorige paragraaf genoemd wordt wel steeds beter zichtbaar. Dat is te merken aan het initiatief dat de Schoolmanagers_VO ontplooit, aan de initiatieven van het Platform Beroepsonderwijs en het Vmbo-forum om specifiek voor het vmbo een innovatieprogramma te ontwikkelen, en aan het verloop en de uitkomst van de beleidsregel Vooruit!

In Koers VO is een groot aantal actiepunten opgenomen die betrekking hebben op innovatie. Hieronder een beknopte beschrijving van de wijze waarop die op dit moment worden uitgewerkt.

1. Innovatievoorziening

Om recht te doen aan het uitgangspunt 'scholen innoveren zelf' is in Koers VO onderstreept dat de sector over de volle breedte van het innovatiebeleid voortgezet onderwijs initiatiefnemer zou moeten zijn. Daarbij is aangegeven dat tussen de VO-sector en OCW een innovatiestrategie wordt overeengekomen die recht doet aan het eigen initiatief van het scholenveld. In dat verband worden de middelen voor innovatie in een innovatievoorziening worden ondergebracht. Naderhand zal worden gezien of ook andere projectbudgetten in zo'n voorziening kunnen worden ondergebracht.

Schoolmanagers_VO hebben inmiddels het initiatief genomen tot zo'n innovatiestrategie. Naar verwachting zal daarover in het voorjaar van 2005 overeenstemming kunnen worden bereikt met de minister van OCW. Dan zal ook duidelijk worden welke vorm de innovatievoorziening krijgt.

2. Kennisdelen, verankeren en consolideren

Innovaties realiseren is één, zorgen dat die vervolgens ook breed verspreid en verankerd worden in het primaire proces van scholen, vergt heel wat meer. Dat is eenvoudig en ingewikkeld tegelijk. Eenvoudig omdat de school om zich heen kan kijken naar innovatieve oplossingen voor de eigen vraagstukken en opgaven, en te benutten wat daarvan van pas komt voor de eigen situatie; met andere woorden, de school vertoont actief zoekgedrag en trekt vervolgens zijn plan. Ingewikkeld, omdat het proces van innovatie veel vergt van de school: sterk onderwijskundig leiderschap, veranderbereidheid bij docenten, vermogen tot samenwerken en dergelijke. Kennis delen is tegelijkertijd ingewikkeld omdat er zowel regionaal als landelijk veel spelers zijn die op de een of andere manier bij de innovatie betrokken zijn. Dan ontstaat behoefte aan systematiek. De Schoolmanagers_VO hebben aangekondigd de verantwoordelijkheid te nemen voor een meer systematische aanpak. Dat is een goed initiatief, want zo wordt voorkomen dat er een zoveelste boom bij komt waardoor scholen het bos niet meer zien. Schoolmanagers_VO vervult in deze de rol van boswachter.

3. Belemmerende regelgeving opruimen

Tussen innovatie en regelgeving bestaat een haat-liefde verhouding, zo is ook in de gesprekken in het kader van het Koerstraject gebleken. Schoolmanagers VO zullen zo concreet mogelijk inventariseren wat de belemmeringen in regelgeving zijn die innovatie verhinderen, en zullen komen met suggesties voor verbetering. Daar waar sprake is van onnodige belemmeringen, bijvoorbeeld in de inrichtingsvoorschriften, zal OCW die opruimen. In dat kader is in Koers VO ook een algemeen experimenteerartikel aangekondigd.

4. Meer vraagsturing in het SLOA-beleid

Meer vraagsturing in de SLOA-procedure zal worden bereikt doordat Schoolmanagers_VO betrokken wordt bij de opstelling van de Hoofdlijnenbrief 2006 en bij de aanvragen die voor Schoolmanagers_VO van belang (kunnen) zijn. Daarnaast zal in 2005, op basis van de evaluatie van de wet SLOA, worden besloten over de toekomstige inzet van de SLOA-budgetten.

5. Monitoring, evaluatie en kennisontwikkeling

De ontwikkeling van de innovatie en de effecten van de hierboven geschetste maatregelen zullen de komende jaren goed worden gevolgd. De Universiteit Twente heeft in 2004 een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de huidige stand van de innovatie in het voortgezet onderwijs⁶.

Medio 2005 zal een evaluatie plaatsvinden van de wijze waarop de innovatiebeweging zich ontwikkelt en wat het effect van deze beweging is op de kwaliteit van het onderwijzen en leren. Voor de manier van onderzoeken is een slimme aanpak bedacht die past bij het object van onderzoek: innovatief en niet belastend voor de scholen.

6. Kennisontwikkeling en wetenschap

Innovatie in het voortgezet onderwijs is gebaat bij een stevig wetenschappelijk fundament. Nu al blijkt dat veranderende visies op onderwijzen en leren een stimulerend effect hebben op het wetenschappelijk onderzoek op deze terreinen. Een veelbelovende ontwikkeling dus. Interessant in dat verband zijn de activiteiten die door de lectoren aan de hogescholen worden ontwikkeld. Schoolmanagers_VO heeft op zich genomen hoe kennisontwikkeling over innovatie en leren verder kan worden versterkt, zodat wetenschap voluit ten dienste van innovatie kan staan.

7. Prikkel van rondom

In paragraaf 3 is erop gewezen dat de stimulansen om te innoveren in de toekomst veel meer vanuit de directe maatschappelijke omgeving van de school zullen komen, dan van het rijk. De school zal steeds meer ervaren dat innovatie niet iets is wat zonnig van bovenaf moet, maar een antwoord is op vragen, aanspraken en verwachtingen vanuit de directe omgeving: van leerlingen, van hun ouders, van mensen zonder kinderen, maar ook van buurtbewoners, basisscholen, gemeenten, bedrijven, roc's, universiteiten, hogescholen, jeugdzorg, sportverenigingen en dergelijke.

Prikkels voor innovatie zullen dus veel meer van rondom dan van boven komen. Het innovatiebeleid wordt in die zin gedereguleerd dat de bemoeienis vanuit het rijk afneemt (bijvoorbeeld door het opruimen van belemmerende regelgeving) en dat de inbreng van maatschappelijke stakeholders rondom de school toeneemt. Om deze reden is inbreng van maatschappelijke 'stakeholders' een belangrijke voorwaarde van OCW bij de innovatiestrategie die door de sector wordt ontwikkeld: die strategie kan dan ook niet uitsluitend een aangelegenheid van de onderwijsprovincie zijn.

6 Stimuleren met geld: resultaten van de beleidsregel Vooruit!

Innoverende scholen zullen het in eerste instantie moeten hebben van middelen waarover ze al beschikken. De reguliere lumpsum en aanvullingen daarop zoals het nascholingsbudget, het schoolbudget en specifiek voor het vmbo de impuls beroepsonderwijs, kunnen daarvoor worden aangewend. Het voordeel van deze benadering is dat scholen zelf hun prioriteiten stellen en geen extra verantwoordingsverplichtingen hebben. Veel scholen weten die mogelijkheden op een slimme manier te benutten.

Er zijn echter ook scholen die een pioniersfunctie vervullen. Zij banen nieuwe wegen en ontwikkelen werkwijzen waarbij ze zich niet of nauwelijks beperkt op kunnen trekken aan voorbeelden van elders, om de eenvoudige reden dat die voorbeelden er niet zijn. Door hun initiatief en door de resultaten die ze boeken worden ze zélf een voorbeeld. Om die scholen te ondersteunen was in 2004 de beleidsregel Vooruit! van kracht.

Deze beleidsregel genoot een grote belangstelling. Zo'n 265 scholen hebben een aanvraag ingediend, een aantal dat de beschikbare mogelijkheden tot subsidie aanmerkelijk overschreed. Gezien de kwaliteit van de aanvragen is besloten het budgetplafond van € 10 miljoen op te hogen naar ruim € 16 miljoen. Daarmee konden uiteindelijk 84 aanvragen van een financiële ondersteuning worden voorzien.

De projectaanvragen zijn geselecteerd door een onafhankelijke jury Vooruit!, die daarbij werd ondersteund door SenterNovem⁷. De jury heeft naast deze selectie ook een aantal constatering en aanbevelingen van algemene aard gedaan. Zo constateert de jury dat in deze projecten in het algemeen niet wordt samengewerkt met lerarenopleidingen en evenmin met lectoren in het hoger beroepsonderwijs. Daarnaast stelt de jury vast dat het arbeidsmarktperspectief van jongeren ook in veel van de projecten ontbreekt. Deze constatering en aanbevelingen zijn onder de aandacht gebracht van de Schoolmanagers_VO als inbreng voor de innovatiestrategie die hij in het voortgezet onderwijs gaat ontwikkelen.